

Anna Kmiecik, Paweł Kmiecik

NOWA KOLONIA ROZRODCZA NOCKA ŁYDKOWŁOSEGO *MYOTIS DASYCNEME* W MOŚCIE W WIGIERSKIM PARKU NARODOWYM

A new nursery colony of pond bats *Myotis dasycneme* in the bridge in the Wigierski National Park

ABSTRAKT: Artykuł przedstawia obserwacje nowego stanowiska kolonii rozrodczej nocka łydkowłosego *Myotis dasycneme* na terenie Wigierskiego Parku Narodowego. Schronienie zlokalizowano w szczelinach betonowego mostu na rzece Czarna Hańcza. Kolonia liczyła minimum 11 osobników. Rozród potwierdzono na podstawie obserwacji młodocianych nietoperzy.

SŁOWA KLUCZOWE: nocek łydkowłosy, kolonia rozrodcza, most drogowy, Wigierski Park Narodowy

ABSTRACT: This paper presents a new locality of the pond bat *Myotis dasycneme* nursery colony in the Wigierski National Park (NE Poland). The roost was found in the crevices of the concrete bridge over the Czarna Hańcza River. At least eleven individuals were observed in the roost. Breeding was confirmed by observation of juvenile bats.

KEY WORDS: pond bats, nursery colony, road bridge, Wigierski National Park

Wstęp

Nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme* (Boie, 1825) według Czerwonej Listy IUCN uważany jest za gatunek bliski zagrożenia – kategoria NT (Hutson et al. 2008). W Polskiej czerwonej księdze zwierząt został zaklasyfikowany do kategorii EN – silnie zagrożony (Wołoszyn 2001). Gatunek wymieniony jest w załączniku II dyrektywy siedliskowej – Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, jako gatunek wymagający tworzenia specjalnych obszarów ochrony Natura 2000.

Wyniki

W wyniku prac nad planem ochrony Wigierskiego Parku Narodowego oraz planem zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 „Ostoja Wigierska” (Pojezierze Suwalskie) prowadzonych w 2012 roku odnaleziono schronienie nowej kolonii rozrodczej nocka łydkowłosego. W dniu 13.07.2012 roku w szczelinach pomiędzy betonowymi elementami mostu drogowego na rzece Czarna Hańcza (fot. 1) w miejscowości Czerwony Folwark (N54°4'10,48", E23°7'2,62") zlokalizowano przynajmniej 11 osobników nocka łydkowłosego. Nietoperze zajęły szczeliny

w środkowej części mostu, w miejscu, gdzie rzeka była najgłębsza. Niewykluczone, że kolonia ta była liczniejsza, ponieważ nietoperze chowały się w niedostępnych dla badaczy szczelinach. Zwierzęta występowały pojedynczo oraz po 2 lub 3 osobniki. Po ubarwieniu futra można było odróżnić dorosłe nietoperze od szarych osobników młodocianych. Pięć z nich nie opuściło schronienia w trakcie nocy, w której przeprowadzono nieudaną próbę ich odłowienia. Mogły to być nietolne lub uczące się latać nocki. Wszystkie te obserwacje wskazują, że była to kolonia rozrodcza lub kolonia satelitarna, czyli część większej kolonii rozrodczej.

Dyskusja i wnioski

Nocek łydkowłosy wykazuje silny związek z dużymi jeziorami i rzekami, które są dla niego głównymi miejscami żerowania. Pokarm nocka łydkowłosego to owady chwytane najczęściej z powierzchni wody, głównie muchówki *Diptera* z rodziny ochotkowatych *Chironomidae* (Ciechanowski i Zapart 2012). Jezioro Wigry i rzeka Czarna Hańcza oraz ich otoczenie pod względem wymagań siedliskowych są dogodnym środowiskiem dla funkcjonowania tego wymagającego i rzadkiego gatunku. Na terenie Parku i jego otuliny w latach 2004-2007 prowadzono badania w okresie rozrodu i wychowywania młodych. Ich rezultatem było m.in. stwierdzenie rozrodu nocka łydkowłosego na podstawie odłowienia młodocianego samca na przesmyku między jeziorami Wigry i Okrągłe. Ponadto na tym samym stanowisku odłowiono dorosłego samca, a na rzece Czarna Hańcza w Budzie Ruskiej dorosłą samicę (Kmieciak et al. 2010). Gatunek ten jest jednym z najrzadziej obserwowanych krajowych gatunków nietoperzy. Tylko na kilkunastu stanowiskach odnotowano jego rozród. Większość obserwacji rozrodu została oparta na odłowieniu bądź bezpośredniej obserwacji karmiących samic lub osobników młodocianych poza

schronieniami (Ciechanowski et al. 2007). Dotychczas znane były dwie kolonie rozrodcze nocków łydkowłosych: w kościele w Jeleniewie na Suwalszczyźnie oraz na poddaszu leśniczówki w Lubni na Pojezierzu Pomorskim (Wojciechowski et al. 1999, Ciechanowski et al. 2003). Dzięki badaniom radiotelemetrycznym kolonii w Lubni udało się zlokalizować jej nowe, satelitarne kolonie (Zapart et al. 2013, Zapart et al. 2014). Wykorzystywanie kryjówek satelitarnych (tworzenie subkolonii) to charakterystyczna cecha gatunku. Nocki łydkowłose mogą wykorzystywać kryjówki oddalone od głównej kolonii rozrodczej w odległości do 20 km (Haarsma i Tuijter 2009). Niewykluczone, że kolonia pod mostem w Wigierskim Parku Narodowym jest powiązana z inną kolonią rozrodczą w pobliżu Parku, w tym z oddaloną o ok. 20 km w linii prostej kolonią rozrodczą w kościele w Jeleniewie.

Do niedawna schronienia nocków łydkowłosych pod mostami uważane były za typowe kryjówki samców, które często w okresie rozrodu przebywają z dala od kolonii rozrodczych (Ciechanowski i Kokułowicz 2004, Sachanowicz i Ciechanowski 2005, Ciechanowski et al. 2007). Podczas badań radiotelemetrycznych prowadzonych na Pojezierzu Pomorskim okazało się, że część karmiących samic z założonymi nadajnikami przeniosła się ze znanej kolonii rozrodczej pod oddalony o 3 km most (Zapart et al. 2014). Obserwacje z Pojezierza Pomorskiego i Wigierskiego PN są potwierdzeniem, że mosty mogą pełnić bardzo ważną rolę dla nocków łydkowłosych nie tylko jako kryjówki samców, ale także jako miejsca przebywania samic z młodymi. Jednym z działań zaproponowanym w ramach uzupełnienia wiedzy o nocku łydkowłosym (przedmiocie ochrony) w planie ochrony Wigierskiego PN są badania radiotelemetryczne, które mogą pozwolić na zlokalizowanie innych schronień, ewentualnej kolonii głównej oraz innych dziennych i nocnych kryjówek. Pozwolą one także na określenie najważniejszych obszarów wyko-

Fot. 1. Most na Czarnej Hańczy z widocznymi szczelinami, w których obserwowano nietoperze.
Fot. A. Kmieciak.

Photo 1. The bridge on the Czarna Hańcza River with visible crevices where bats were observed.
Photo by A. Kmieciak.

rzystywanych jako żerowiska oraz ustalenie tras przelotu łączących kolonie z żerowiskami. Badania te przyczynią się do bardziej efektywnej ochrony nocka łydkowłosego.

Podziękowania

Dziękujemy osobom biorącym udział w badaniach: Jolancie Cerek, Irenie Czech, Katarzynie Dumie, Witoldowi Grzywińskiemu, Maurycemu Ignaczakowi, Joannie Jabłońskiej, Januszowi Jabłońskiemu, Krzysztofowi Jabłońskiemu, Radosławowi Jarosowi, Katarzynie Manias, Jarosławowi Maniasowi i Katarzynie Malak.

LITERATURA

- CIECHANOWSKI M., KOKUREWICZ T. 2004. *Myotis dasycneme* (Boie, 1825). Nocek łydkowłosy. In: ADAMSKI P., BARTEL R., BERESZYŃSKI A., KEPEL A., WITKOWSKI Z. (Eds.). Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków) – Ssaki. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska, Warszawa. T.6: 368-373.
- CIECHANOWSKI M., ZAPART A. 2012. The diet of the pond bat *Myotis dasycneme* and its seasonal variation in a forested lakeland of northern Poland. *Acta Chiropterologica*, 14, 1: 73-79.
- CIECHANOWSKI M., SACHANOWICZ K., KOKUREWICZ T. 2007. Rare or underestimated? – The distribution and abundance of the pond bat (*Myotis dasycneme*) in Poland. *Lutra* 50: 107-134.

- CIECHANOWSKI M., PRZESMYCKA A., BENEDYCKA A., BIAŁA A., SACHANOWICZ K. 2003. Stwierdzenia rozrodu nocka łydkowłosego *Myotis dasycneme* (Boie, 1825) na Pojezierzu Pomorskim. Nietoperze 4: 103-105.
- HAARSMA A. J., TUITERT D. A. H. 2009. An overview and evaluation of methodologies for locating the summer roosts of pond bats (*Myotis dasycneme*) in the Netherlands. Lutra 52: 47-64.
- HUTSON A.M., SPITZENBERGER F., AULAGNIER S., NAGY Z. 2008. *Myotis dasycneme*. In: IUCN 2014. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2014.3. [www.iucnredlist.org].
- KMIECIK A., KMIECIK P., GRZYWIŃSKI W. 2010. Nietoperze Wigierskiego Parku Narodowego. Nietoperze 11: 11-29.
- SACHANOWICZ K., CIECHANOWSKI M. 2005. Nietoperze Polski, Bats of Poland. Multico, Warszawa.
- WOJCIECHOWSKI M., KASPRZYK K., JEFIMOW M. 1999. Pierwsze stwierdzenie kolonii rozrodczej nocka łydkowłosego *Myotis dasycneme* (Boie, 1925) na terenie Polski. In: R. DZIĘCIOŁOWSKI (Ed.). Materiały Konferencyjne, XIII Ogólnopolska Konferencja Chiropterologiczna, 5-7.11.1999 r., Błażejewko: 46.
- WOŁOŻYŃ B. W. 2001. Noczek łydkowłosy. In: GŁOWACIŃSKI Z. (Ed.) Polska Czerwona Księga Zwierząt. PWRIŁ, Warszawa: 51-52.
- ZAPART A., CIECHANOWSKI M., KOKUREWICZ T., RUSIŃSKI M., LAZARUS M. 2013. Wykorzystanie siedlisk przez nocka łydkowłosego *Myotis dasycneme* w północnej Polsce w okresie ciąży i laktacji. In: M. WARCHAŁOWSKI (Ed.). Materiały konferencyjne, XXII Ogólnopolska Konferencja Chiropterologiczna, 22-24.03.2013 r., Krynica Zdrój: 41-42.
- ZAPART A., CIECHANOWSKI M., KOKUREWICZ T., RUSIŃSKI M., LAZARUS M. 2014. Zmiany w wyborze siedlisk nocka łydkowłosego *Myotis dasycneme* w okresie ciąży i laktacji – podsumowanie dwuletnich obserwacji radiotelemetrycznych na Kaszubach. In: W. GRZYWIŃSKI (Ed.). Materiały konferencyjne, XXIII Ogólnopolska Konferencja Chiropterologiczna, 28-30.03.2014 r., Sypniewo: 46-47.

Summary

During the study on the protection plan for Wigierski National Park and Natura 2000 Special Areas of Conservation "Ostoja Wigierska" in the Czerwony Folwark village (NE Poland, Suwałki Lakeland) a new roost of nursery colony of pond bats *Myotis dasycneme* was found on 13th July 2012. Bats occupied crevices in the concrete road bridge over Czarna Hańcza River (N54°4'10,48", E23°7'2,62"). At least 11 pond bats were observed. They roosted singly or in groups of 2-3 individuals. The colony might as well be bigger, because bats hid in deep crevices inaccessible for researchers. Breeding was confirmed by the presence of juvenile individuals with grey colouration. Five bats did not leave the shelter during the night. This may suggest they were flightless or learning to fly. Breeding was confirmed by capturing of juvenile male during earlier surveys in the Wigierski National Park. Adult male and female were also caught in the study site (Kmiecik et al. 2010). Nursery colony in the bridge in the Wigierski NP is the third known maternity colony of pond bats in Poland. The first is located in the church in Jeleniewo (Wojciechowski et al. 1999) and second in the forester's lodge in Lubnia (Ciechanowski et al. 2003). The present finding shows that bridges may be important shelters both for males and females with juveniles during breeding season.

Adres autorów:

Anna Kmiecik, Paweł Kmiecik
Szczawina 8
57-500 Bystrzyca Kłodzka
e-mail: aniabartnik@autograf.pl
e-mail: kmiecik_p@poczta.onet.pl